

אריך סלומון: אבי הצילום העתונאי המודרני

פיטר הנטר-סלומון

בשנת 1929 טבע כתב העת הלונדוני "גראפיק" את הביטוי "candid camera" ("מצלמה נסתרת") כדי לתאר את סגנון הצילום שלו. העתונאים חגגו את התופעה בהכתירם אותו בתואר "אמן חוסר הדיסקרטיות", "איש המצלמה הבלתי נראה", ואפילו — "דיוגנס של המצלמה". הוא עצמו העדיף להיקרא "ההיסטוריון עם המצלמה", ויצר את ההגדרה "צלם

החוצפה לחדור לאותם אולמות עוטי הוד והדר, אשר עמיתיו מעולם לא העזו להציג שם את כף רגלם. היה זה איש בתחילת שנת ה-40 שלו, צנוע, בעל גוף, לבוש בקפידה, מרכיב משקפיים ומתחיל להקריח. שמו היה אריך סלומון. הוא היה לצלם פחות או יותר במקרה, ואולם עד מהרה חולל שינוי קיצוני באמנות הצילום העתונאי, ותמונותיו פורסמו בכל רחבי העולם.

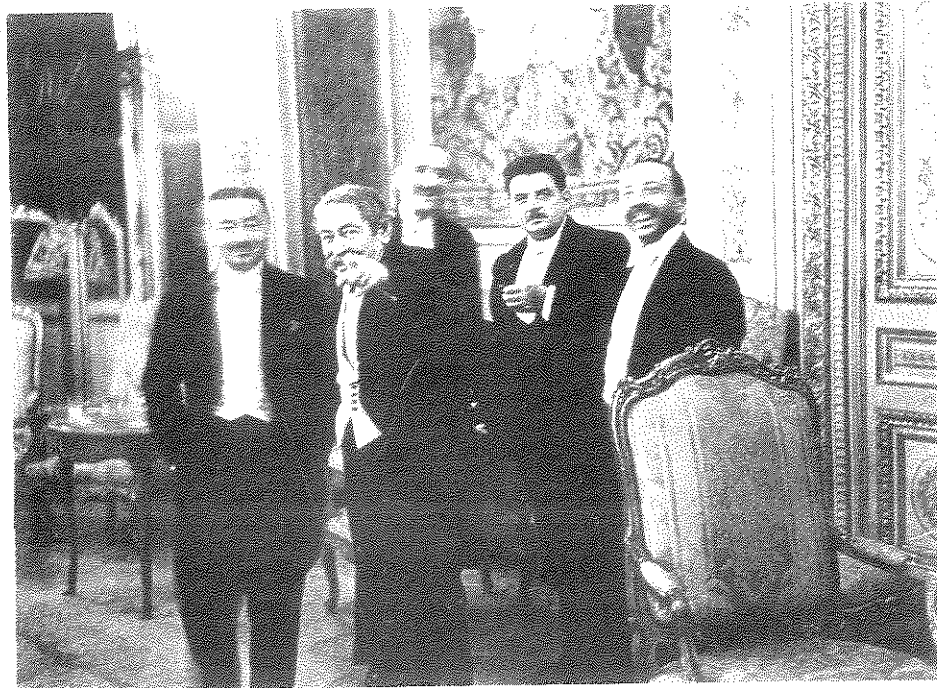
בשנת 1928 החל העתון "ברלינר אילוסטרירט" להדפיס מעל עמודיו תצלומים של גדולי העולם — תצלומים שלא נראו כדוגמתם עד אז. תמונה אחת, לדוגמה, אשר צולמה בוועידה בין לאומית בלוגאנו, מראה את שרי החרוץ של שש מדינות אירופיות מצטופפים יחדיו סביב שולחן קטן במלון בצלע ההר. הם נשענים קדימה, מקשיבים בעניין לסיר אוסטין צ'מברליין, שר החוץ הבריטי, שכדרך כלל נראה מסויג למדי — אך לא בתמונה זו: כאן הוא נראה מאזן סיגר בין אצבעותיו בעורו מציג בלהט את עמדתו.

בתמונות אחרות מופיעים נציגי "חבר הלאומים" (הארגון הבין לאומי שקדם לארגון האו"ם, ופעל בין שתי מלחמות העולם), אשר עד כה נהגו להופיע בצילומים כשהם ישובים בארשת פנים קפואה סביב שולחן הוועידה. הפעם, הפלא ופלא, הם נראים לפתע כשאר בני האדם: מתלוצצים, מפקקים, מנמנמים, מתמתחים, ומשותחים זה עם זה בארוחת הערב. צילום רב הבעה שכזה של אישיה הבולטים של התקופה נדיר אפילו היום, אולם לפני יותר מ-50 שנה היו תצלומים אלה בגדר מהפכה של ממש.

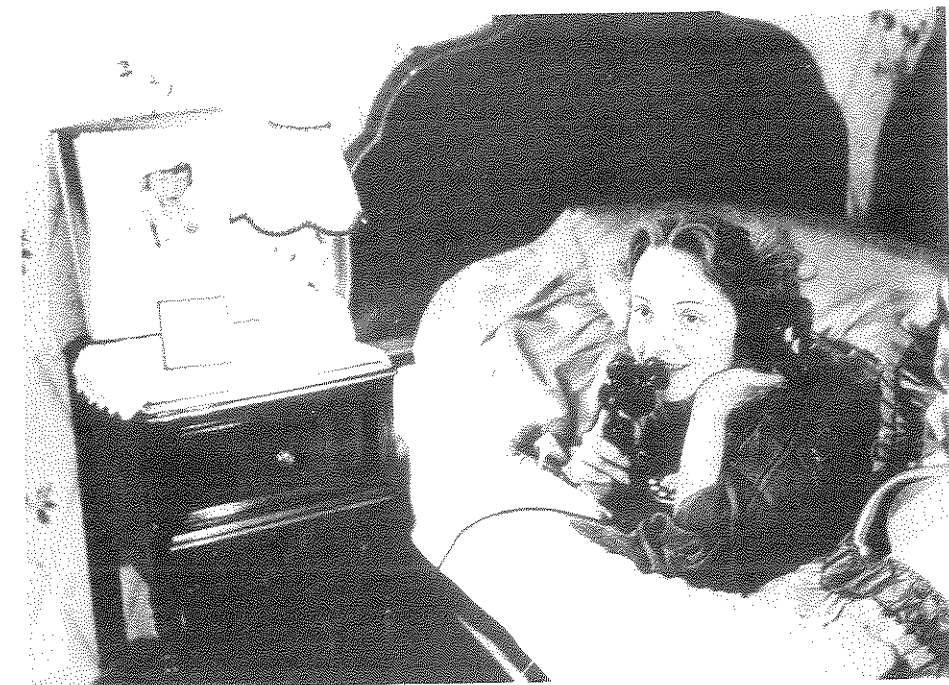
לאיש שהיה אתראי למהפכה זוטא זו היתה מצלמה שעוררה את לעגם של רוב הצלמים דאז; היתה לו גם

צילום-עצמי של צלם: אריך סלומון בודק את מצלמתו בכנס בין לאומי שאליו הגיע, אף מבלי שהוזמן. הוא היה אחד הצלמים הנודעים בתקופתו

אריסטיד בריאן (שני משמאל) שר החוץ הצרפתי ב-1931, ומי שניהן פעמים רבות כראש ממשלת צרפת, וכן זכה בפרס נובל לשלום – מכוון את אצבעו לעבר אריך סלומון, שהפתיעו כמנהגו

מרלין דיטריך הצעירה, משוחחת בטלפון מהוליווד עם בתה בברלין, 1930. סלומון צילמה בפוזו זו ב-4 לפנות בוקר

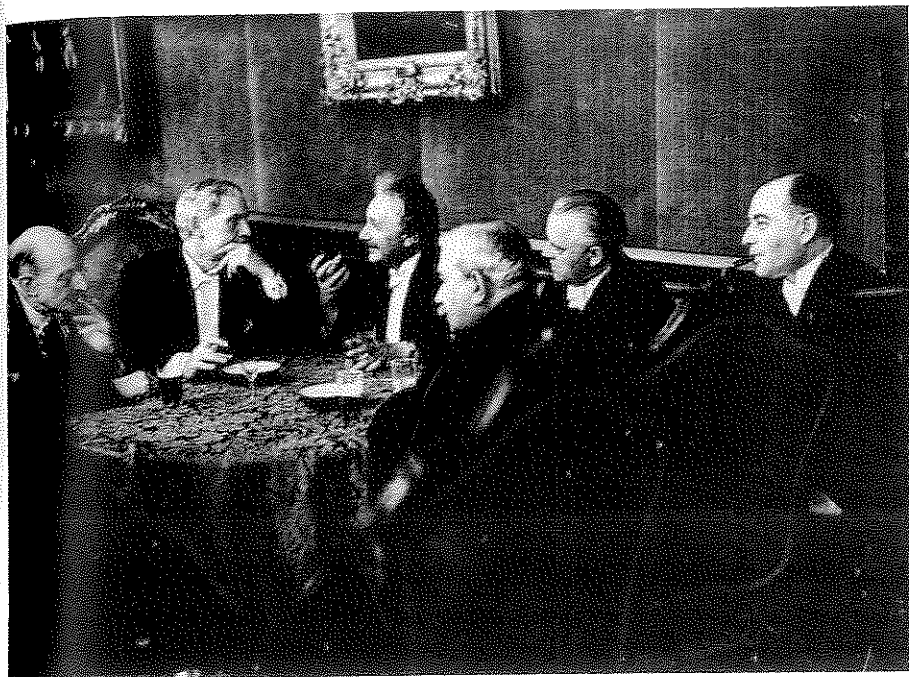
עתונות" (photojournalist) כדי לתאר את עבודתו. אמנם לעיתים קרובות מצא דרכים מחוכמות ובעלות מעוף להיכנס לבתי משפט, לאולמות קונצרטים ואף לבתיהם של אנשים מפורסמים, אולם אריך סלומון היה, מעל לכל, צלם של אירועים פוליטיים. בהתבססו על החוש השישי של העתונאי שבו, קבע כבר מלכתחילה את הטריטוריה שבה עתיד היה לעסוק יותר מכל: האירועים החשובים ביותר באותם זמנים, החוג הכמעט בלתי מופרע של ועידות בין לאומיות.

לפני שהחל סלומון לעסוק במקצועו, הונצחו אירועים מסוג זה בדרך כלל בתצלומיהם הקפואים של דיפלומטים המביטים בנוקשות במצלמה ומנסים להעלות על פניהם ארשת של שלוה מתוך המתנה להחפוצות הבזק המגנזיום.

עבודותיו של סלומון עומדות בניגוד גמור לסוג זה של צילום, וציודו מילא תפקיד חשוב בתצלומיו. סלומון בחר להשתמש במצלמת "Ermanox" הנוחה והשימושית. זו איפשרה לו לצלם בתוך החדרים מבלי להזדקק להבזק, ולעבוד באופן שלא הבחינו בו. אבל, כמוכן, החשובה מכל היתה העין שמאחורי המצלמה.

"היכן ז"ר סלומון?"

אריך סלומון נולד ב-1886 למשפחה יהודית משגשגת. בנעוריו היו לו די כסף וזמן למצוא לעצמו את העבודה שתאים לו ביותר. בסופו של דבר למד משפטים. כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה הוא גויס לצבא הקיסרי הגרמני, אך לא עבר זמן רב, והוא נפל בשבי בקרב על המארן. סלומון בילה את ארבע השנים הבאות במחנה שבויי מלחמה, שם שימש כמתורגמן. בשנים שלאחר המלחמה נמוג עושרה של המשפחה והיה כלא היה עקב האינפלציה שהאמירה שחקים, ואריך

ראש הממשלה והמדען. שיחה ערה בין אלברט איינשטיין (במרכז) לראש ממשלת בריטניה רמזי מקדונלד, 1931

הוא ערך מסיבה גדולה במלון "קייזרהוף" המהודר, שבה נטלו חלק 400 איש ואשה משמנה וסלתה של החברה הברלינאית. ואולם, פירסומו של סלומון לא האריך ימים בארצו שלו. זמן קצר אחר כך הפך היטלר את מלון "קייזרהוף" למטהו, ורפובליקת ויימר פירפרה את פירפורי הגטיסה האחרונים שלה. סלומון היגר להולנד, משם עקב אחר האירועים והמשיך לפקוד את הוועידות החשובות ביותר. במלחמת העולם השנייה, כאשר הולנד נכבשה בידי הגרמנים, נשלח לאושוויץ ושם חוסל ב-1944.

(מתוך כתב העת "דויטשלנד", המהדורה האנגלית, גיליון 5, אוקטובר 1994. מאנגלית: אלדרד זלצמן)

והעובדה שסיים בהצלחה את לימודי המשפטים איפשרה לו לשאת את התואר האקדמי "דוקטור" – תכונה שזיכתה אותו בחשיבות מרובה באותם ימים. גדולי העולם לא יכלו שלא לקבל בהומור את נוכחותו, עד שנדמה היה כי הוא נמצא בכל מקום. בפתיחתה של ועידה חשובה, שיעשע אריסטיד בריאן, שר החוץ הצרפתי, נכבדים שנאספו שם באמרו: "היכן ד"ר סלומון? פשוט איננו יכולים להתחיל בלעדיו. הרי איש לא יאמין שזוהי ועידה חשובה!" בשנת 1931 הגיע סלומון לשיא הקריירה שלו. כרי לחגוג את יום הולדתו ה-45 ואת פירסום ספרו "Berühmte Zeitgenossen in unbewachten Augenblicken" ("אנשי שם בני זמננו ברגעים בלתי מתוכננים"),

סלומון נאלץ למצוא את פרנסתו בשורה של עבודות שונות.

בשנת 1925, בעת שעבד במחלקת הפרסום של חברת ההוצאה לאור הברלינית אולשטיין, אשר היתה גם הבעלים של כתב העת המפורסם "ברלינר אילוסטריטה" – התוודע סלומון לראשונה למצלמה. הצילום שבה מיד את לבו, ועד מהרה הוא החל לצלם עבור רשת עתוני אולשטיין. ב-1928 כבר הגיע לפסגתו המקצועית: הוא צילם בחשאי תמונות סנסציוניות של המתרחש בית כתליו של בית משפט. בשנים שלאחר מכן דיווח סלומון על ועידות פוליטיות בעלות חשיבות. הוא נסע לאנגליה וגם לקליפורניה, שם הצליח לצלם סידרת תמונות של מרלן דיטריך המנומנמת, המתקשרת לבתה בברלין בשעה ארבע לפנות בוקר. הגם שהיה אז רק בתחילת הקריירה שלו, כבר היה סגנונו של סלומון מגובש לחלוטין, ורבים מתצלומיו המפורסמים כיום נעשו באותן שנתיים ראשונות.

לצידם של פליקס מאן, גיאורג וטים גידאל, אלפרד איינשטדט וקורט היבשמאן, נחשב סלומון עד מהרה כאחד מצלמי העילית העובדים עבור העתון "ברלינר אילוסטריטה". בעזרת תחבולותיו ותכסיו, כבש סלומון את דמיונו של הציבור הרחב. הסיפורים על הדרכים שבהן השיג רבות מתמונותיו הפכו לאגדות של ממש. כך, למשל סלומון השתמש באביזרים שונים כמו כובעים ומוזודות, סידורי פרחים, מתלה לזרוע, ואפילו בספר מתמטיקה חלול כדי להסתיר בהם את מצלמתו.

רקעו ומעשיו של האמן עטפו את אריך סלומון בהילה של איש העולם הגדול. הוא שלט במספר שפות, היה מעורה היטב בעניינים פוליטיים,